

RAYMOND CARVER

YAZMAK ÜZERİNE

Çeviri: AYÇA SABUNCUOĞLU



3. BASKI

♥ can
modern



RAYMOND CARVER
YAZMAK ÜZERİNE

Can Modern

Yazmak Üzerine, Raymond Carver

İngilizce aslından çeviren: Ayça Sabuncuoğlu

Call If You Need Me: The Uncollected Fiction and Other Prose

İlk (bu çeviriye kaynak alınan) basım: Vintage, 2015

© 2000, Tess Gallagher

© 2022, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Bu eserin Türkçe hakları The Wylie Agency aracılığıyla alınmıştır.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: 2022

3. basım: Kasım 2022, İstanbul

Bu kitabın 3. baskısı 1 000 adet yapılmıştır.

Dizi Editörü: Emrah Serdan

Editör: Seçkin Selvi

Düzeltili: Aylin Samancı Elmasdağ

Mizanpaj: Emin Petek

Sanat yönetmeni ve dizi tasarımı: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Kapak uygulama: Bilal Sarıteke

Baskı ve cilt: Arı Matbaası

Davutpaşa Cad. Emintaş Kâzım Dinçol San. Sit. No: 81/39,

Topkapı, İstanbul

Sertifika No: 44009

ISBN 978-975-07-5592-7

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Maslak Mah. Eski Büyükdere Cad. İz Plaza Giz, No: 9/25, Sarıyer/İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com/9789750755927

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 43514

RAYMOND CARVER
YAZMAK ÜZERİNE

DENEME

İngilizce aslından çeviren

Ayça Sabuncuoğlu



Raymond Carver'ın Can Yayınları'ndaki diğler kitapları:

Bilmezsiniz Aşk Nedir, 2011

Lütfen Sessiz Olur musun, Lütfen?, 2012

Aşk Konuştuğumuzda Ne Konuşuruz, 2013

Katedral, 2014

Fil, 2015

Azgın Mevsimler, 2015

RAYMOND CARVER, 1938'de Oregon'da doğdu. Lise öğrenimini yarıda bırakıp Chicago ve Humboldt devlet üniversitelerinde, dünyaca ünlü Iowa Yazarlık Atölyesi'nde öğrenimini tamamladı. Öykülerini yayımlamaya üniversitenin dergisinde başladı. İlk öyküsü 1960'ta yayımlandı. 1976'da yayımlanan öykü derlemesi *Lütfen Sessiz Olur musun, Lütfen?* 1977 National Book Award'da ilk beşe girdi. Çok erken yaşta evlenen Carver, ailesini geçindirmek için bir yandan yazarlık uğraşını sürdürürken öte yandan hademelik, servis elemanlığı, benzincilik gibi farklı işkollarında çalıştı. Sonraları ABD'nin çeşitli üniversitelerinde yaratıcı yazarlık dersleri verdi ve Syracuse Üniversitesi'nde İngiliz edebiyatı profesörü oldu. 1988'de Amerikan Güzel Sanatlar ve Edebiyat Akademisi'ne üye seçildi ve aynı yıl akciğer kanserinden öldü.

AYÇA SABUNCUOĞLU, 1972'de İstanbul'da doğdu. Avusturya Lisesi'ni ve Boğaziçi Üniversitesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi. Almanca ve İngilizceden çeviriler yapıyor. Kitaplarını çevirdiği yazarlar arasında Raymond Carver, Stefan Zweig, Heinrich Böll, Franz Kafka, Joseph Conrad, Uwe Timm, Martin Walser ve Daniel Kehlmann var.

İçindekiler

Babamın Hayatı	13
Yazmak Üzerine	25
Ateşler	32
John Gardner: Öğretmen Olarak Yazar	48
Dostluk	59
Azize Teresa'dan Bir Satır Üzerine Tefekkür.....	65
“Komşular” Üzerine	71
“Araba Kullanırken İçmek” Üzerine	73
Yeniden Elden Geçirmek Üzerine	75
“Dostoyevski” Senaryosu Üzerine	79
“Olta Mantarı” ve Diğer Şiirler Üzerine.....	84
“Tess İçin” Üzerine	89
“Ayak İşİ” Üzerine	92
“Nereden Aradığım” Üzerine	94
Yıldızlara Bakarak Yön Bulmak.....	101
Bütün İlişkilerim	105
Bilinmeyen Çehov.....	118
Olaya ve Sonuca Dayalı Kurmaca (Tom Jenks'le).....	120
Çağdaş Kurmaca Üzerine	126
Daha Uzun Öyküler Üzerine	128

Büyük Balık, Efsanevi Balık [<i>My Moby Dick</i> (Benim Moby Dick'im), William Humphrey]	137
Barthelme'in İnsanlık Dışı Komedileri [<i>Great Days</i> (Harika Günler), Donald Barthelme]	141
Heyecanlandıran Hikâyeler [<i>Düşüş Efsaneleri</i> , Jim Harrison]	145
Mavi Kuş Sabahları, Fırtına Uyarıları [<i>The Van Gogh Field</i> (Van Gogh Tarlası), William Kittredge]	150
Formunun Zirvesinde, Doğuştan Yetenekli Bir Romancı [<i>A Game Men Play</i> (<i>Erkeklerin Oynadığı Bir Oyun</i>), Vance Bourjaily]	155
Siyahlığa Işık Tutan Kurmaca [<i>Hardcastle</i> , John Yount]	159
Brautigan, Kurtadam Böğürtleni ve Kedi Kavunu Servis Ediyor [<i>Tokyo-Montana Ekspresi</i> , Richard Brautigan]	162
McGuane Büyük Balık Peşinde [<i>An Outside Chance</i> (Açık Havada bir Fırsat) Thomas McGuane]	165
Richard Ford'un Yalın Kayıp İmgelemi, İyileşme [<i>The Ultimate Good Luck</i> (En İyi Şans), Richard Ford]	168
Emekli Bir Akrobat Yeniyetme Bir Kızın Büyüsüne Kapılıyor [<i>Balancing Acts</i> (Dengeleyici Hareketler), Lynne Sharon Schwartz]	171
"Şöhret İşe Yaramaz, Al Onu Benden" [<i>Selected Letters</i> (Seçme Mektuplar), Sherwood Anderson, ed. Charles E. Modlin]	174
Rüşütünü İspatlamak, Darmadağın Olmak [<i>Along with Youth: Hemingway, the Early Years</i> (Gençliğin Kıyısında: Hemingway, İlk Yıllar), Peter Griffin: <i>Hemingway: A Biography</i> (Hemingway: Bir Biyografi) Jeffrey Meyers]	182

BEŞ DENEME
VE BİR TEFEKKÜR

BABAMIN HAYATI

Babamın adı Clevie Raymond Carver'dı. Ailesi onu Raymond diye, arkadaşları ise C.R. diye çağırırdı. Bana Raymond Clevie Carver Jr. adı verilmiş. "Junior"¹ kısmından nefret ederdim. Ben küçükken babam beni Kurbağa diye çağırırdı, sorun değildi bu. Ama daha sonra, ailedeki diğer herkes gibi, beni Junior diye çağırmaya başladı. On üç-on dört yaşına kadar beni böyle çağırmaya devam etti ve artık bu isme cevap vermeyeceğimi bildirdi. Böylece beni Doc² diye çağırmaya başladı. O zamandan 17 Haziran 1967'deki ölümüne kadar beni Doc ya da Evlat diye çağırırdı.

Öldüğünde, annem karıma telefon edip haberi vermiş. O dönemde ailemden uzakta, hayatlar arasındaydım, Iowa Üniversitesi'ndeki Kütüphanecilik Okulu'na kaydolmaya çalışıyordum. Karım telefona baktığında, annem pat diye, "Raymond öldü!" demiş. Bir an için karım, annemin ona benim öldüğümü söylediğini sanmış. Sonra annem *hangi* Raymond'dan söz ettiğini açıklığa kavuşturmuş, karım da şöyle demiş: "Tanrı'ya şükür. *Benim* Raymond'ımı kastettiğinizi sandım."

1. (İng.) Babasıyla aynı adı taşıyan çocuk için kullanılır. (Ç.N.)

2. Doktor kelimesinin kısaltılmışı. (Ç.N.)

Babam 1934'te iş aramak için Arkansas'tan Washington eyaletine giderken yürümüş, otostop çekmiş ve boş yük vagonlarına binmiş. Washington'a giderken bir hayalin peşinden mi koşuyordu, bilmiyorum. Şüpheliyim. Pek hayal kurduğunu düşünmüyorum. Sanırım sadece doğru düzgün maaşı olan düzenli bir iş arıyordu. Düzenli iş, anlamlı iş demektir. Bir dönem elma toplamış, sonra da Grand Coulee Barajı'nda inşaat ameleliği işi bulmuş. Bir kenara biraz para koyduktan sonra bir araba almış ve batıya taşınan annesiyle babasının, büyükannemle büyükbabamın toplanmasına yardım etmek için Arkansas'a geri dönmüş. Daha sonra, orada açlıktan ölmek üzere olduklarını söyledi; mecazi anlamda kastetmedi bunu. Arkansas'ta geçen o kısa sürede, Leola denen bir kasabada, babam bir meyhaneden çıkarken kaldırımında anneme rastlamış.

"Sarhoştun," dedi annem. "Benimle konuşmasına neden izin verdim bilmem. Gözleri çakmak çakmaktı. Keşke kristal kürem olsaydı." Bir keresinde, ondan bir yıl kadar önce, bir dansta karşılaşmışlar. Annemin bana söylediğine göre, babamın ondan önce kız arkadaşları olmuş. "Babanın her zaman bir kız arkadaşı vardı, biz evlendikten sonra bile. O benim için ilk ve sondu. Başka hiç erkeğim olmadı. Ama hiçbir şeye de özlem duymadım."

Washington'a gitmek için yola çıktıkları gün sulh hâkimi tarafından nikâhları kıyılmış; iriyarı, uzun boylu taşra kızı ve inşaat işçisine dönüşen rençper. Annem nikâh gecesini babam ve onun anne babasıyla geçirmiş, Arkansas'ta yolun kenarında kamp kurmuşlar.

Omak, Washington'da annemle babam kulübeden hallice, küçük bir evde oturmuş. Büyükannemle büyükbabam kapı komşusuymuş. Babam hâlâ barajda çalışıyormuş, daha sonra da kocaman türbinler elektrik üretince ve su Kanada'nın içine yüz mil geri çekilince, kalabalığın içinde durmuş ve şantiyede konuşan Franklin D.

Roosevelt'i dinlemiş.“O barajı inşa ederken ölen çocukların adını bile anmadı,” dedi babam. Arkadaşlarından bazıları orada ölmüştü; Arkansas'lı, Oklahoma'lı ve Missouri'li adamlar.

Sonra, Columbia Nehri kıyısında küçük bir kasaba olan Clatskanie, Oregon'da bir bıçkıhanede iş bulmuş. Ben orada doğmuşum; annemde babamın bir resmi var, bıçkıhanenin kapısı önünde durmuş, beni gururla kameranaya doğru kaldırmış. Başlığım çarpık duruyor ve çözülmek üzere. Babam şapkasını alnına indirmiş, ağzı kulaklarına varıyor. Çalışmak için içeri mi giriyordu, yoksa vardiyasını yeni mi bitiriyordu? Önemli değil. Her halükârda, bir işi ve ailesi vardı. Bu onun toyluk dönemi idi.

1941'de Yakima, Washington'a taşındık, babam bıçkı eğcisi olarak çalışıyordu, ustalık gerektiren bu işi Clatskanie'de öğrenmişti. Savaş patlak verdiğinde askerliği tecil edildi, çünkü yaptığı iş savaşta gösterilen çaba için gerekli görüldü. Kullanıma hazır kereste silahlı kuvvetlerde talep görüyordu, babam da bıçkılarını öyle keskin tutuyordu ki kolunuzun kıllarını tıraş edebilirdi.

Babam bizi Yakima'ya taşdıktan sonra, annesiyle babasını da aynı mahalleye taşıdı. 1940'ların ortalarında babamın ailesinin geri kalanı –erkek kardeşi, kız kardeşiyle kocası, ayrıca amcalar, kuzenler, yeğenler, onların da aile ve arkadaşlarının çoğu– Arkansas'tan gelmişti. Sırf babam ilk geldiği için. Erkekler babamın çalıştığı Boise Cascade Şirketi'nde çalışmaya gitti, kadınlarsa konserve fabrikalarında elma kutuladı. Ve kısa bir süre içinde, görünüşe bakılırsa –anneme göre– herkes babamdan daha iyi duruma geldi. “Baban parayı elinde tutamıyordu,” dedi annem. “Cebinde delik vardı. Hep başkalarına hayrı dokunuyordu.”

1515 Güney On Beşinci Cadde, Yakima'daki oturduğumuzu net olarak hatırladığım ilk evin tuvaleti dışa-

rıdaydı. Cadılar Bayramı gecesi ya da herhangi bir gece, sırf eğlence olsun diye komşu çocukları, ergenliklerinin başında olan çocuklar, tuvaletimizi götürüp yolun kenarına bırakırlardı. Babam onu eve getirmesine yardım etmesi için birini bulmak zorunda kalırdı. Ya da bu çocuklar tuvaleti alıp başka birinin arka bahçesine koyarlardı. Bir keresinde onu gerçekten ateşe verdiler. Ama tuvaleti dışarıda olan tek ev bizimki değildi. Ne yaptığımı bilecek yaşa geldiğimde, birinin içeri girdiğini gördüğüm başka tuvaletlere taş atardım. Buna tuvaletleri bombalamak denirdi. Ancak bir süre sonra herkes içeriye tesisat yaptırdı ve birdenbire, mahallede en son bizim tuvalet dışarıda kaldı. Üçüncü sınıf öğretmenim Mr. Wise'ın bir gün beni arabayla okuldan eve getirdiğinde yaşadığım utancı hatırlıyorum. Bizimkinden bir önceki evde durmasını isteyip orada oturduğumu iddia ettim.

Bir gece babam eve geç geldiğinde annemin bütün kapıları içeriden kilitlediğini görünce neler olduğunu hatırlıyorum. Babam sarhoştı, kapıyı sarsarken evin titrediğini hissedebiliyorduk. Bir pencereyi zorla açmayı başardığında, annem gözlerinin arasına kevgirle vurup onu yere serdi. Babamın çimlerin üzerinde yattığını görebiliyorduk. Sonrasında yıllar yılı, bu kevgiri elime aldım –oklava kadar ağırdı– ve böyle bir şeyin kafaya vurulmasının nasıl bir his olduğunu hayal ettim.

Hatırlıyorum da o dönemde babam beni yatak odasına götürdü, yatağın üzerine oturttu ve bir süre LaVon Teyzemle yaşamam gerekebileceğini söyledi. Evden uzaklaşmamı gerektirecek ne yaptığımı anlayamadım. Ama bu da –nedeni her ne ise– zaten az çok unutulup gitmiş olmalı, çünkü birbirimizden ayrılmadık ve teyzemle ya da başka biriyle yaşamak zorunda kalmadım.

Annemin, babamın viskisini lavaboya döktüğünü hatırlıyorum. Bazen hepsini dökerdi bazen de yakalan-

maktan korktuysa, sadece yarısını döker, sonra da geri kalanına su eklerdi. Bir keresinde babamın viskisinin birazını tattım. Berbat bir şeydi, insan bunu nasıl içebilir anlayamadım.

Uzun süre arabasız kaldıktan sonra 1949 ya da 1950’de nihayet bir tane aldık, 1938 model bir Ford. Ama aldığımız ilk hafta biyel fırlattı ve babam motoru tamir ettirmek zorunda kaldı.

“Kasabadaki en eski arabayı kullanıyorduk,” dedi annem. “Araba onarımlarına harcadığı parayla Cadillac alabilirdik.” Bir keresinde döşemenin üstünde başka birine ait ruj, yanında da dantelli bir mendil buldu. “Görüyor musun?” dedi bana. “Sürtüğün teki arabada bırakmış.”

Bir keresinde onun babamın uyuduğu yatak odasına bir çanak sıcak su götürdüğünü gördüm. Babamın elini örtünün altından çıkarıp suyun içine soktu. Kapı aralığında durup seyrettim. Neler olduğunu bilmek istiyordum. Annem bunun onu uykusunda konuşturacağını söyledi bana. Bilmesi gereken şeyler varmış, babamın ondan sakladığından emin olduğu şeyler.

Ben küçükken aşağı yukarı her yıl, Yakima’dan North Coast Limited trenine binip Cascade Sıradağları üzerinden Seattle’a gider, Vance Oteli’nde kalır ve hatırladığım kadarıyla Dinner Bell Café diye bir yerde yemek yerdik. Bir keresinde Ivar’s Acres of Clams’e gidip bardak bardak sıcak deniztarağı çorbası içtik.

1956’da, liseden mezun olacağım yıl, babam Yakima’daki bıçkışhanedeki işinden istifa etti ve Kuzey California’da küçük bir bıçkışhane kasabası olan Chester’da işe girdi. O dönemde bu işe girmesinin nedenleri, saatlik ücretinin daha yüksek olması ve birkaç yıl içinde bu yeni bıçkışhanede baş eğciliğe yükseleceğine dair belli belirsiz bir umut bulunmasıydı. Ama bence, aslında babam yerinde duramamış ve sadece şansını başka yerde denemek

istemmişti. Yakima’da işler onun için biraz fazla öngörülebilir olmuştu. Ayrıca, bir önceki yıl, altı ay içinde hem annesi hem babası ölmüştü.

Ama mezuniyetten birkaç gün sonra, annemle ben Chester’a taşınmak üzere toplanmışken, babam bir süredir hasta olduğunu söyleyen bir mektup yazdı. Bizi endişelendirmek istemediğini söylüyordu, ama bıçkıda kendini kesmişti. Belki de kanında minik bir çelik kıymığı dolaşıyordu. Her neyse, bir şey olmuştu ve söylediğine göre işe gidememişti. Aynı postada oradaki birinden gelen imzasız bir kartpostal vardı, anneme babamın ölmek üzere olduğunu ve “harmanlanmamış viski” içtiğini söylüyordu.

Chester’a vardığımızda, babam şirkete ait bir karavanda yaşıyordu. Onu hemen tanımadım. Sanırım bir an için onu tanımak istemedim. Sıksa ve solgundu, şaşkın görünüyordu. Pantolonu belinden düşüyordu. Babama benzemiyordu. Annem ağlamaya başladı. Babam kolunu ona dolayıp omzunu belli belirsiz sıvazladı, bunun nereden çıktığını o da bilmiyor gibiydi. Üçümüz birlikte karavanda yaşamaya başladık ve ona elimizden geldiğince iyi baktık. Ama babam hastaydı ve iyileşemiyordu. O yaz ve sonbaharın bir kısmı onunla birlikte bıçkıhanede çalıştım. Sabahları kalkar ve yumurtayla kızarmış ekmek yerken radyo dinlerdik, sonra da sefertaslarımızla kapıdan çıkardık. Sabahın sekizinde kapıdan birlikte girerdik ve mesai bitimine kadar onu bir daha görmezdim. Kız arkadaşıma, evlenmeye karar verdiğim kıza daha yakın olmak için kasımda Yakima’ya geri döndüm.

Babam ertesi şubatı kadar Chester’daki bıçkıhanede çalıştı, şubatta işyerinde yere yığılmış ve hastaneye kaldırılmış. Annem oraya gelerek yardım edip edemeyeceğini sordu. Yakima’dan Chester’a giden bir otobüse atladım, niyetim onları arabayla Yakima’ya geri getirmektir.



Tıpkı yaşarken olduğu gibi, yazarken de özensiz olmaktan vazgeçin.

Yazmayı konuştuğumuzda ne konuşuruz? *Yazmak Üzerine*, adı modern öyküyle eşanlamli hale gelen Raymond Carver'ın yazın hayatını denemelerinin izinden sürüyor. Carver, kendisine sade bir dille gerçekçi öyküler yazmayı öğreten öğretmenini hatırlıyor, öykülerin aklında şekillendiği ilk anlardan söz ediyor, kendi yapıtları ve farklı yazarların kitapları hakkındaki görüşlerini her zamanki açıklsözlülüğüyle dile getiriyor.

Bir yazarın nasıl ve neden yazdığını, hatta bazen nelere rağmen yazdığını ve dilini nasıl oluşturduğunu kendi hayatından örneklerle anlamaya ve anlatmaya çalışırken, okurları da benzer soruları aynı dürüstlikle düşünmeye davet ediyor. *Yazmak Üzerine*, Carver'ın dünyasına ve yazarlık felsefesine dair bir tanıklık, neyin söylemeye değer olduğuna ve en samimi şekilde nasıl söyleneceğine dair düşünceleri bir araya getiren dolu dolu bir seçki, öykünün ustasından bir dizi yazarlık dersi.

#amerikanedebiyatı #kurgudışı #eleştiri #nasalyazarolunur #yazarlıkpratiği

 can

can.yayinlari.com | f |  |  can.yayinlari

deneme

ISBN 978-975-07-5592-7



9 789750 755927